

Türk dünyası həmrəyliyinin Qəbələ zirvəsi

Oktyabrın 6-da Azərbaycanın Qəbələ şəhərində "Regional sülh və təhlükəsizlik" mövzusunda Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) Dövlət Başçıları Şurasının 12-ci Zirvə toplantısı öz işinə başladı. Bu hadisə həm Azərbaycan, həm də bütün türk dünyası üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir, çünki beynəlxalq birliyin köklü transformasiyalarla üzləşdiyi, regional ittifaqların və birliklərin isə global siyasi səhnədə getdikcə daha nüfuzlu aktorlara çevrildiyi bir dövrə təsadüf edir.

Milli Məclisin deputatı Kamran Bayramov "Azərbaycan" qəzetinə açıqlamasında bildirib ki, təşkilatın Zirvə toplantısının 16-cı ildönümündə ölkəmizdə keçirilməsi rəmzi və strateji əhəmiyyət daşıyır, çünki onun təməli qədim Azərbaycan torpağında qoyulub: 2009-cu il oktyabrın 3-də Naxçıvanda sonradan TDT-yə çevrilmiş Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının yaradılması haqqında saziş imzalanıb: "Türk Dövlətləri Təşkilatının tarixi türkdilli ölkələr arasında koordinasiya və dialoq ideyasından geniş gündəliyə və artan təsirə malik olan tamhüquqlu beynəlxalq quruma qədər uzanan bir yoldur. Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına ilkin olaraq Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Türkiyə daxil idi. Daha sonra Özbəkistan üzv oldu, Türkmənistan, Macarıstan və Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti isə müşahidəçi statusu aldı. 2021-ci il noyabrın 12-də İstanbulda keçirilən 8-ci Zirvə toplantısında təşkilatın adının dəyişdirilərək Türk Dövlətləri Təşkilatı adlandırılması barədə qərar qəbul edildi. Bu sadəcə ad dəyişikliyi deyil, təşkilatın siyasi yetkinləşməsinə və beynəlxalq institut kimi fəaliyyət göstərməyə hazırlığını simvolizə edən integrasiyanın yeni səviyyəsinə keçid idi".

Deputat qeyd edib ki, təxminən 175 milyon əhalisi və 4,5 milyon kvadratkilometr ərazisi olan türk regionu mühüm iqtisadi potensiala malikdir. 2024-cü ildə üzv və müşahidəçi dövlətlərin ümumi ÜDM-i 2,1 trilyon dolları keçib, ticarət dövriyyəsi 1,1 trilyon dollara çatıb, TDT-nin üzvü olan dövlətlər arasında ticarət isə təxminən 850 milyard dollar təşkil edib. Bu, böyük iqtisadi, demoqrafik və geosiyasi potensialı əks etdirir. Təşkilatın üzvü olan dövlətlər enerji ehtiyatları ilə zəngindir və strateji nəqliyyat dəhlizləri onların üzərindən keçir. Bu platformada TDT-nin üzvü olan dövlətlər siyasət, iqtisadiyyat, nəqliyyat, müdafiə, təhlükəsizlik, mədəniyyət, təhsil, turizm və idman sahələrində əməkdaşlığı fəal şəkildə inkişaf etdirirlər. Bütün bunlar Türk Dövlətləri Təşkilatını global siyasətdə mühüm oyunçuya çevirir.

O bildirib ki, TDT-nin strukturuna Dövlət Başçıları Şurası, Xarici İşlər Nazirləri Şurası, Ağsaqqallar Şurası, Yüksəkvəzifəli Şəxslər Komitəsi və Katiblik daxildir: "Bundan əlavə, təşkilat Türk Dövlətlərinin Parlament Assambleyası (TÜRKPA), Beynəlxalq Türk Akademiyası, TÜRKSOY, Türk İnvestisiya Fondu və Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun fəaliyyətini əlaqələndirir. Təşkilat BMT, ATƏT, İƏT, Ümumdünya Gömrük Təşkilatı və digər beynəlxalq qurumlarla əməkdaşlıq edir və bununla da global siyasətdə öz təsirini tədricən genişləndirir. Xüsusilə qeyd edilməlidir ki, İstanbulda keçirilən 8-ci Zirvə toplantısında qəbul edilmiş və etimadın, siyasi həmrəyliyin möhkəmləndirilməsi, iqtisadi və texniki əməkdaşlığın inkişafı, mədəni irsin qorunması, vahid nəqliyyat məkanının yaradılması, təhlükəsizliyin əlaqələndirilməsi kimi uzunmüddətli prioritetləri özündə əks etdirən "Türk dünyasına baxış - 2040" konsepsiyası TDT-nin mühüm strateji sənədinə çevrildi".

Azərbaycanın Türk Dövlətləri Təşkilatında xüsusi yer tutduğunu deyən K.Bayramov əlavə edib ki, ölkəmiz türk integrasiyası gündəliyini əsas beynəlxalq prioritet kimi qəbul etməklə, onu fəal şəkildə təşviq edir. Prezident İlham Əliyev TDT-nin xüsusi əhəmiyyətini dəfələrlə vurğulayıb və bu gün də onu qabardır. Dövlət başçısı oktyabrın 3-də Qəbələ Zirvə toplantısı ərəfəsində öz sosial şəbəkə hesablarında paylaşım edərək bildirib: "3 Oktyabr - Türk Dövlətlərinin Əməkdaşlıq Günüdür. Məhz bu gün 2009-cu ildə qədim Azərbaycan torpağı olan Naxçıvanda Türk Dövlətləri Təşkilatının əsası qoyulmuşdur. Bu əlamətdar gün münasibətilə türk dünyasını səmimi-qəlbdən təbrik edirəm. Türk dünyası bizim ailəmizdir! Ötən 16 il ərzində təşkilatımız güclənmiş, dünya miqyasında böyük nüfuz qazanmış, sıralarımız genişlənmişdir. Türk Dövlətləri Təşkilatı ölkələrimiz arasında siyasi, iqtisadi və humanitar sahələrdə əməkdaşlığın gücləndirilməsinə, türk xalqları arasında həmrəyliyin daha da möhkəmlənməsinə böyük töhfə vermişdir. Azərbaycan türk dünyasının birliyinin gücləndirilməsi istiqamətində söylərini bundan sonra da davam etdirəcək. Qardaşlığımız əbədidir!"

Deputat qeyd edib ki, bu sözlər TDT-ni təkcə siyasi birlik kimi deyil, həm də sivilizasiya layihəsi kimi qəbul edən Azərbaycanın uzunmüddətli strategiyasını əks etdirir. Bu baxımdan İlham Əliyevin ötən il fevralın 14-də andıçmə mərasimindəki söylədiyi nitqində olan bu sözlər xüsusi əhəmiyyət kəsb edir: "Biz beynəlxalq təşkilatlarla bağlı bundan sonra da öz addımlarımızı atacağıq, ilk növbədə Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində söylərimizi davam etdirəcəyik. Bu, bizim üçün prioritetdir, mən bunu açıq demək istəyirəm, yəqin ki, indi aparılan siyasət də hər kəsə bunu aydın göstərir. Bu, bizim üçün əsas beynəlxalq təşkilatdır, çünki bu, bizim ailəmizdir. Bizim başqa ailəmiz yoxdur. Bizim ailəmiz türk dünyasıdır".

K.Bayramov deyib ki, Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət Başçıları Şurasının Qəbələdə keçiriləcək 12-ci Zirvə toplantısı onun inkişafında mühüm mərhələ olacaq: "Toplantının "Regional sülh və təhlükəsizlik" şüarı bu günün əsas çağırışını əks etdirir: artan turbulentlik fonunda TDT həmrəyliyin, qarşılıqlı yardımın və koordinasiyanın təkmil, səmərəli və uğurlu modelini təklif edə bilər. Azərbaycan isə toplantıya evsahibliyi edən ölkə kimi, təhlükəsizlik çağırışlarını birgə həll etmək, iqtisadi əməkdaşlığı genişləndirmək və nəqliyyat layihələrini təşviq etmək üçün qardaş türk dövlətlərinin konsolidasiyasını gücləndirmək naminə hər cür səy göstərəcək".

Əsmər QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"